

oprac. Ullrich Junker

**Cesarski hrabia
Krypta rodziny Schaffgotsch'sche
w kościele św. Jadwigi w Gryfowie
Śląskim (Greiffenbergu)**

Im Febr. 2024
Ullrich Junker
Mörikestr. 16
D 88285 Bodnegg
Tłumaczył Henryk Dąbkiewicz

Instytut Hist. Polski
Uniwersytetu Wrocławskiego

L. inw.

1845

Sygn.

2.A.88

Katholische Pfarrkirche

zu St. Hedwig, Greiffenberg Schlesien

mit den Filialkirchen

Langenöls

Schosdorf

Welkersdorf

2. vermehrte Auflage

2

2782

Krypta rodzinna cesarskiego hrabiego Schaffgotscha

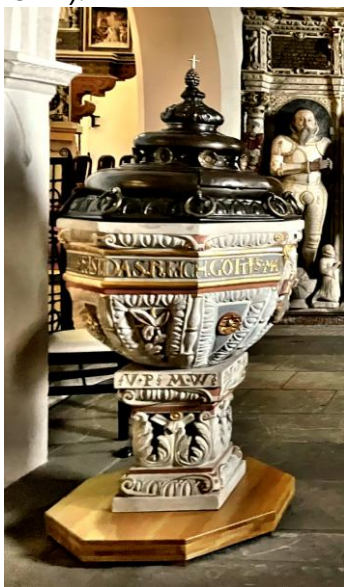
Johannes von Schaffgotsch zlecił budowę krypty rodzinnej w 1545 roku. Pomieszczenie przypominające kaplicę wznosi się nad kryptą po południowej stronie prezbiterium. Obecnie jest ono podzielone na dwie połowy ogrodzeniem - niestety wykonanym z żeliwa.

W przedniej części ponownie zainstalowano chrzcielnicę, która była nieużywana przez wiele lat.

Wyrzeźbiona z piaskowca, została podarowana w 1578 roku przez Melchiora Sachsa, który przez 48 lat był sługą dworskim na zamku Gryf (Greiffenstein).

Nowo wykonana miedziana misa z miedzianym elementem centralnym pochodzi z warsztatu rzeźbiarza Bruno Tschötschela z Wrocławia (Breslau).

Inskrypcja głosi: *Pozwólcie dzieciom przychodzić do mnie, albowiem takich jest królestwo Boże. (Marek. X).*

Chrzcielnica, która pierwotnie stała w tym miejscu, pasuje do artystycznie znaczącego pomnika z piaskowca na ścianie frontowej.

Prowincjonalny Konserwator Lutsch w wykazie zabytków sztuki województwa śląskiego charakteryzuje kryptę następująco:

"W kaplicy przylegającej do chóru i otwartej w jego kierunku, której sufit, renesansowe sklepienie krzyżowe, ozdobiony jest piękną, częściowo ornamentalną, częściowo figuratywną sztukaterią, znajduje się wspaniałe epitafium z sześcioma dużymi i pięcioma małymi figurami naturalnej wielkości na wąskim boku o długości 4,7 metra, wykonane z piaskowca; Epitafium jest skupione wokół krucyfiksu w centrum między dwoma filarami ozdobionymi herbami, które wspierają małą, pięknie i ostro narysowaną strukturę architektoniczną. obszar łuku tarczy.

Na pniu krzyża wyryte jest nazwisko mistrza H. K....."

Pomnik wydaje się nieco przygnębiony, ponieważ góra nie jest w pełni podkreślona. Artysta najwyraźniej liczył się z płaskim sufitem lub pomylił się w wymiarach.

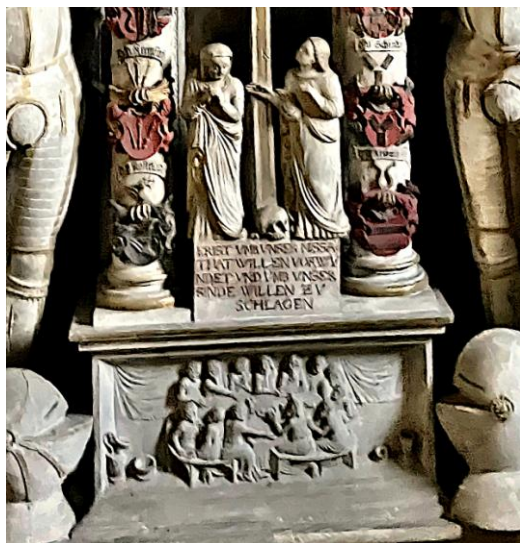
Z pewnością, zgodnie z intencją mistrza, dwie boczne przystawki powinny być odsunięte dalej od centralnej części i stać nad centralną postacią po obu stronach, pozostawiając wystarczająco dużo miejsca, aby umieścić między nimi dwa anioły. Tutaj również musimy bez zastrzeżeń podziwiać wielki kunszt mistrza w dystrybucji przestrzeni, w rozmieszczeniu przedstawień figuratywnych, we wstawianiu i dostosowywaniu inskrypcji do stylu dzieła sztuki.

W tym ostatnim względzie, na przykład, posunięto się tak daleko, że tekst, który biegnie na trzech krawędziach przez całą szerokość pomnika i ma być przejściem od postaci rycerskich do paneli inskrypcyjnych nad nimi, jest stosowany w trzech różnych rozmiarach czcionki - rosnąco od mniejszej do większej czcionki.

Część środkowa, zajmująca całą wysokość pomnika, oferuje zamknięty ciąg idei w przedstawieniach figuratywnych. Poniżej u stóp pomnika znajduje się Ostatnia Wieczera, powyżej ukrzyżowanie Chrystusa z Janem i Matką Bożą, następnie złożenie Chrystusa do grobu i całość zwieńczona zmartwychwstaniem Chrystusa.

W grupie dotyczącej ukrzyżowania czytamy:

ON JEST UMENCZONY ZA NASZE WYSTĘPKI I
UKRZYŻOWANY ZA NASZE GRZECHY.

Nad krzyżem znajduje się napis:

PO NARODZENIU CHRYSYTA W 1554 R. MAGDALE-
NA ZMARŁA W BOGU W WIEKU 24 TYGODNI.
W 1557 R. 2 WRZEŚNIA MARIANA W WIEKU 13 TYGO-
DNI ZMARŁA W BOGU
1561 R. 4 MARCA ZASNEŁA W BOGU HEINRICH MA 6
DNI I JEST MAŁĄ CÓRECZKĄ
WSZYSTKIE DZIECI HANSENA KTÓRE SĄ MARTWE,
BÓG POBŁOGOSŁAWIŁ.

Pod zmartwychwstaniem:

*Bo Ja żyję i wy żyć będziecie.
Jan, 14.*

Spośród trzech rycerzy stojących po lewej stronie tego centralnego elementu, najstarszy, Johannes von Schaffgotsch, jest budowniczym krypty, podczas gdy samo epitafium zostało wzniesione przez Eleonorę von

Schaffgotsch, z domu Promnitz, kilka lat przed ołtarzem głównym, który również ufundowała. Wiekowy rycerz stoi przed nami w swoim starym stroju rycerskim, z twarzą pełną charakteru i złożonymi rękami, z hełmem u stóp. Jest ojcem trójki zmarłych dzieci, których imiona właśnie odczytaliśmy na tablicy nad krzyżem. Napis powyżej brzmi:

1584

SZLACHETNY I NAJBARDZIEJ CZCIGODNY PAN
HANS ULRICH SCHOF GOTSCHE NA
CHOJNIKU I GRYFOWIE ŚLASKIM W WIEKU
31-LAT PAN HANSSEN GOTSCHEN
POZOSTAWIŁ SWOICH SYNÓW

Obok niego znajdują się jego dwaj synowie Hans Ulrich i Gotthard.

PO NARODZENIU CHRYSYTA 1576 24 MAJA
SZLACHETNY I CZCIGODNY PAN
GOTTHARD SCHOF GOTSCHE ZWANY PAN NA CHOJNIKU
I GRYFOWIE ŚLASKIM ZMARŁY W ANNABVRG SAKSONII
BŁOGOSŁAWIONY ODSZEDŁ SPAĆ W TORGAU
POCHOWANY W WIEKU 21 LAT
ROK BOŻEJ ŁASKI

PO NARODZENIU CHRYSYTA 1585 24 DNIA W BOGU
BŁOGOSŁAWIONA ODESZŁA SPAĆ SZLACHETNA I
CNOTLIWA KOBIETA MAGDALENA Z DOMU
CZEDLITZIN PANA HANSEN SCHOFGOTSCHEN
MAŁŻONKA W WIEKU
55 LAT ŁASKI BOŻEJ

Po prawej stronie widzimy rycerza i dwie kobiety w stroju rycerskim. Starsza z nich to Magdalena z domu von Zedlitz, żona wspomnianego Johannes von Schaffgotscha, który jest po drugiej stronie.

Obok niej znajdują się jej córka Magdalena, która wyszła za mąż w wieku 15 lat, oraz zięć Christoph z rodziny Langenau.

1584
SZLACHETNA I WSPANIAŁA PANI MAGDALENA
DOMU GOTSCHIN Z GRYFOWA ŚLĄSKIEGO
CÓRKA PANA HANSENA GOTSCHÉ
PANI DOMU CHRISTOFA GOTSCHÉ
JEJ WIEK 24 LATA

1584
SZLACHETNY I SZANOWANY
PAN CHRISTOF SCHOFGOTSCHÉ ZWANY
Z CHOJNIKA PAN NA STAREJ KAMIENICY.
TUMBA SZAMBELANA ŚWIDNICY I JAWORA
PANA HANSENA GOTSCHEN CÓRKI MAŻ ŻYŁ LAT 32

Cechy pokrewieństwa są niewątpliwe we wszystkich postaciach a jednak każda osoba pokazuje swój indywidualny charakter. Mistrzostwo artysty jest również widoczne w dostojnej, dokładnej pracy nad detalami, które dostrzegamy w falbanach na szyi i dłoniach oraz w herbach; a mistrzowska kontrola nad materiałem z piaskowca wyraża się w tym, że postać i tylna ściana są wyrzeźbione z jednego bloku piaskowca. Ramę wypełniają cztery artystycznie wykonane zdobienia herbów rodowych, to prawdziwa ozdoba! To jakby cztery małe dzieła sztuki, które podkreślają rodową historię i dumę.

Herby rozmieszczone są w następujący sposób:

D. V. Gotschen	D. V. Zwolfke	D. V. Zedlitz	D. V. Sweinitz
D. V. Zedlitz	D. V. Tschamern	D. V. Huberg	D. V. Falkenhan
D. V. Birken	D. V. Kremsin	D. V. Schindln	D. V. Zedlitz
D. V. Talkenberg	D. V. Kostellitz	D. V. Reibnitz	D. V. Biron

Pomiędzy panelami z inskrypcjami i postaciami rycerzy trzy rzędy różnej wielkości tekstu wspomnianego powyżej. W lewej połowie:
*"Wiem, że żyje mój Zbawiciel, który wskrzesi mnie tu na ziemi.
i ujrzę Boga w moim ciele. Job. 10."*

Pod spodem mniejszym pismem:
*"Chrystus jest moim życiem
Umieranie jest moim zyskiem".*

W prawej połowie:
*"Jeśli żyjemy, żyjemy dla Pana,
jeśli umieramy, umieramy dla Pana.
I w życiu więc i w śmierci należymy do Pana Rom. 14.8".*

Poniżej ponownie jak powyżej:
*"Chrystus jest moim życiem
Umieranie jest moim zyskiem"*

Dwie górne tablice po obu stronach przedstawiają ukrzyżowanie Chrystusa i wniebowstąpienie.

Krypta, zbudowana w 1545 r., została rozbudowana, sklepią i odnowiona w 1601 r. Na wąskiej ścianie wschodniej znajdują się napisy:

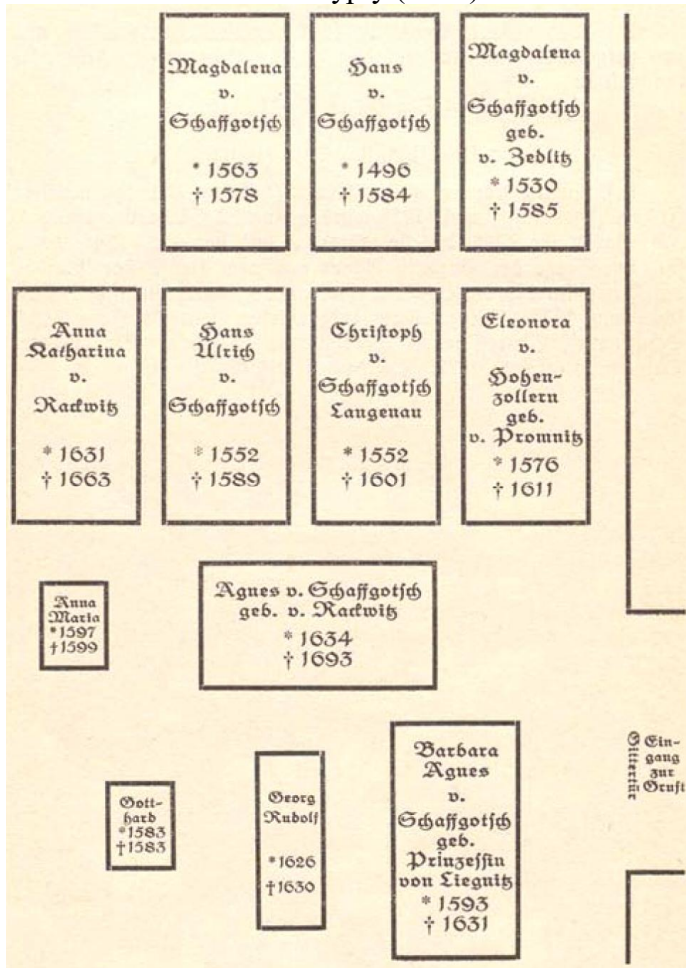
Be Den Cke De In En De (1601)

i

Dor M Io Pas Cate (1601)

Pierwotnie w krypcie znajdowało się 17 trumien. Podczas ostatnich badań w sierpniu 1924 r. znaleziono tylko 12 trumien. W 1645 r. Szwedzi otworzyli je i zrabowali. Ślady tego wandalizmu widoczne są do dziś na trumnie Barbary Agnes z rodu Piastów, żony generała Hansa Ulricha Schaffgotscha, który został ścięty w Ratyzbonie w 1635 r. za udział w spisku Wallensteina. Grobowiec został ponownie obrabowany w 1822 roku i od tego czasu jest zamurowany.

Układ krypty (1924)

Epitafium rodziny Schaffgotschów¹

¹ Dzieło wykute w piaskowcu z calopostaciowymi portretami zmarłych naturalnej wielkości, mieści się na ogół w schemacie późnorennesansowych nagrobków z 1545 roku przedstawia fundatora kaplicy Jana Schaff Gotsche, jego żonę Magdalenę, syna Ulryka oraz córkę Magdaleny wraz z jej mężem Krzysztofem oraz uwieczniono pamięć wcześniej zmarłych dzieci fundatora kaplicy i czworo innych niemowląt. Na piątym widocznym nagrobku jest wnuk Magdaleny i Krzysztofa.

Ponieważ z przedstawionych w epitafium postaci ostatnia zmarła Magdalena, żona Jana, datę jej śmierci (24 XII 1585 r.) można uznać za dolną granicę powstania rzeźbionego zespołu. Górna wyznacza śmierć jej syna, Jana Ulryka w 1589 roku, którego zwłoki spoczęły w krypcie. Autorstwo tego epitafium przypisuje się Hansowi Klintsch z Pirmy.

Kaplica w 1912 roku

15 Schaffgotsch Familiengruft GreiffenbergHoffmann